

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет філософський
Кафедра історії філософії

Затверджено
на засіданні кафедри історії філософії
філософського факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 29 серпня 2023 року)

Завідувач кафедри А. Й. Дахній

Силабус з навчальної дисципліни
“Методологія сучасних історико-філософських та соціогуманітарних досліджень”,
що викладається в межах ОПП другого (магістерського)
рівня вищої освіти для здобувачів
зі спеціальності 033 “Філософія”

СИЛАБУС КУРСУ

“Методологія сучасних історико-філософських та соціогуманітарних досліджень”

2023–2024 навчальний рік

Назва курсу	Методологія сучасних історико-філософських та соціогуманітарних досліджень
Адреса викладання курсу	м. Львів, вул. Університетська, 1
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філософський факультет, кафедра історії філософії
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	03 – Гуманітарні науки; 033 – Філософія
Викладач (-і)	Терещенко Валерій Павлович, старший викладач кафедри історії філософії
Контактна інформація викладача (-ів)	Valeriy.Tereshchenko@lnu.edu.ua тел. (032)-239-41-50 (кафедра історії філософії)
Консультації по курсу відбуваються	Щочетверга очні консультації 14.00–15.00 год. (вул. Університетська, 1, ауд. 303) Онлайн консультації (за попередньою домовленістю)
Інформація про курс	“Методологія історико-філософських та соціогуманітарних досліджень” є нормативною навчальною дисципліною і складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 033 “Філософія”. Діагностують студентів поточним (впродовж семестру) і підсумковим (залік) контролем і оцінюють у 100 балів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація курсу	Навчальна дисципліна “Методологія історико-філософських та соціогуманітарних досліджень” розглядає особливості методології філософських та соціогуманітарних дисциплін в системі філософського знання, дає можливість для розуміння та виробки стратегій філософського дослідження в умовах сучасної гуманізації науки, оволодіти основними методами історико-філософського дослідження, аналізувати проблеми в області методології історії філософії та гуманітарного знання.
Мета та цілі курсу	<i>Метою</i> навчальної дисципліни “Методологія історико-філософських та соціогуманітарних досліджень” є аналіз феномену соціогуманітарного знання. Ця дисципліна орієнтоване на те, щоб виробити у студентів навички використання парадигмальних методологічних принципів для аналізу проблем у сфері гуманітарних та історико-філософських досліджень. Основну увагу приділено вивченню фундаментальних понять і змісту феноменологічної та герменевтичної концепцій гуманітарного знання, сучасному застосуванню цих концепцій.

	<p>Цілі – надати студентам докладні знання про важливі поняття, методологічні засади (принципи і методи) філософії гуманітарного знання, головні її парадигми; особливості концептуально-методологічних і теоретичних підходів сучасної філософії до проблем методології гуманітарного досліджень.</p>
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Основна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Т. 1. Герменевтика I: Основи філософської герменевтики. Київ, 2000. 2. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Т. 2. Герменевтика II: Доповнення, покажчики. Київ, 2000. 3. Дільтей В. Виникнення герменевтики / пер. з нім. Я. Стратія, С. Кошарного. <i>Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія</i>. Київ: Ваклер, 1996. С. 31–60. 4. Ільїна А. Традиція і свобода в деконструкційній “філософії філософії”. <i>Sententiae</i>. 2022. № 41(3). С. 6–25. 5. Йосипенко С. Дослідження історіографії філософії у франкомовній філософії. <i>Sententiae</i>. 2022. № 41(3). С. 26–42. 6. Колінгвуд Р. Дж. Ідея історії. Київ, 1996. 7. Кошарний С. О. Біля джерел філософської герменевтики. Київ, 1992. 8. Мельник В. Цивілізаційні запити та феномен науки. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 480 с. 9. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). Київ: ВПЦ “Київський університет”, 2018. 607 с. URL: http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Methodol.pdf. 10. Мельник В. П. Філософія. Наука. Техніка: методолого-світоглядний аналіз. Львів, 2010. 11. Менжулін В. Актуальні практики і дискусії в сучасній англomовній історіографії філософії. <i>Sententiae</i>. 2022. № 41(3). С. 43–55. 12. Наука і цінності людського буття. Львів, 2013. 13. Татаркевич В. Історія шести понять. Мистецтво. Прекрасне. Форма. Творчість. Відтворництво. Естетичне переживання / пер. з польс. Б. Домбровського. Київ: Юніверс, 2001. 368 с. 14. Терлецький В. Історіографія в історії філософії: німецький контекст і досвід. <i>Sententiae</i>. 2022. № 41(3). С. 56–74. <p>Допоміжна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гірц К. Інтерпретація культур / пер. з англ. Київ, 2001. 2. Лук’янець В. С., Кравченко О. М., Озадовська Л. В. Сучасний науковий дискурс: оновлення методологічної культури. Київ, 2000. <p>Інформаційні ресурси</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кафедра філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: http://www.philsci.univ.kiev.ua 2. Українське синергетичне товариство. URL: http://www.synergetics.org.ua

	<p>3. Філософська енциклопедія Станфордського університету. URL: http://plato.stanford.edu. (Англійською мовою)</p> <p>4. Філософська інтернет-енциклопедія. (Англійською мовою). URL: http://www.utm.edu/research/iep/.</p>
Тривалість курсу	3 кредити, 90 год.
Обсяг курсу	32 аудиторних години. З них: 16 годин лекцій, 16 годин практичних занять, 58 годин самостійної роботи
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення курсу студент повинен:</p> <p>ЗНАТИ: Основні методологічні принципи аналізу соціально-гуманітарного та історико-філософського знання, сучасні підходи до розуміння тенденцій розвитку гуманітарної науки та філософії.</p> <p>УМІТИ: здійснювати аналітично-дослідну роботу; ставити конкретні цілі й завдання філософських досліджень та реалізовувати їх за допомогою обраних теоретичних підходів та методів; розуміти суть онтологічних, гносеологічних, антропологічних, соціальних, культурних, правових, політичних висловлень; давати оцінку стану і тенденціям розвитку сучасної культури, орієнтуватися в її новітніх практиках.</p> <p><i>Успішне проходження курсу уможливує досягнення студентом таких інтегральної, загальних і фахових компетентностей згідно з ОПП "Філософія" другого (магістерського) рівня вищої освіти:</i></p> <p>ПК. Здатність розв'язувати задачі дослідницького й інноваційного характеру у сфері філософії та гуманітаристики.</p> <p>ЗК1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК4. Здатність проводити досліджень на відповідному рівні.</p> <p>ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ФК1. Здатність використовувати історико-філософську й соціокультурну спадщину в осмисленні та розв'язанні дослідницьких проблем.</p> <p>ФК3. Здатність формулювати та аргументувати актуальні філософські ідеї, доказово й обґрунтовано викладати результати дослідження.</p> <p>ФК4. Здатність обирати і застосовувати найбільш ефективну методологічну стратегію дослідження.</p> <p>ФК5. Здатність критично працювати з філософськими текстами, застосовувати різні методи аналізу та інтерпретації.</p> <p>ФК6. Здатність здійснювати аналіз, оцінку і прогнозування соціальних, політичних, економічних та культурних процесів із застосуванням фахових знань.</p>

	<p><i>Програмні результати навчання:</i></p> <p>РН1. Здійснювати інтелектуальний пошук, виявляти і критично осмислювати актуальні проблеми сучасної філософської думки, розробляти їх в рамках власного філософського дослідження.</p> <p>РН2. Знати і використовувати фаховий словник та філософські засоби для донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.</p> <p>РН3. Вміти реконструювати історичний поступ світової філософії, еволюцію філософських ідей і проблем.</p> <p>РН5. Використовувати методологію та пізнавальні засоби, що властиві філософії та її застосуванням, зокрема у сфері соціогуманітарного пізнання.</p> <p>РН7. Критично осмислювати, аналізувати та оцінювати філософські тексти, застосовувати релевантні методи їх аналізу та інтерпретації.</p> <p>РН8. Розуміти зв'язки філософії з іншими напрямками філософського дискурсу та іншими інтелектуальними й гуманітарними практиками.</p> <p>РН14. Приймати ефективні рішення з питань управління складною професійною та/або навчальною діяльністю у сфері філософії.</p> <p>РН15. Розробляти і викладати філософські дисципліни в закладах освіти.</p>
Формат курсу	Змішаний (лекції – онлайн, семінари – офлайн)
Теми	Подано нижче у табличній формі схема курсу “Методологія сучасних історико-філософських та соціогуманітарних досліджень”
Підсумковий контроль, форма	Залік
Пререквізити	Нормативна навчальна дисципліна “Методологія сучасних історико-філософських та соціогуманітарних досліджень” є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” спеціальності “філософія”, пов'язується з такими дисциплінами як “Теорія пізнання, евристика, праксеологія”, “Історія науки і техніки”, “Філософія науки”, “Філософія”, “Феноменологія та герменевтика” тощо.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Проблемно-пошукові. Техніки опрацювання дискусійних питань. Метод проектів і їх презентацій. Метод усного опитування.
Необхідні обладнання	Проектор, роздаткові матеріали, підключення до мережі Інтернет.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Критерії оцінювання за курсом “Методологія історико-філософських та соціогуманітарних досліджень” : загалом – 100 балів, з них: 50 балів за поточну успішність, 50 балів за залік. Порушення норм академічної доброчесності неприйнятне.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Оцінка в балах</i>	<i>За національною шкалою</i>		
		<i>Оцінка</i>		<i>Залік</i>
A	90 – 100	5	<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>
B	81-89	4	<i>Дуже добре</i>	
C	71-80		<i>Добре</i>	
D	61-70	3	<i>Задовільно</i>	
E	51-60		<i>Достатньо</i>	

Опитування

Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

ДОДАТОК 1
Схема курсу “Методологія сучасних історико-філософських та соціогуманітарних досліджень”

Тижд., год	Вид заняття	Тема, план	Література	Самостійна робота, год
1 тижд., 2 год	лекція	<p>Тема 1. Особливості об’єкту та предмету соціально-гуманітарного пізнання</p> <p>1. Подібність і відмінність наук про природу і наук про суспільство: сучасне розуміння проблеми.</p> <p>2. Особливості суспільства і людини, її комунікацій і духовного життя як об’єктів пізнання: багатоманітність, неповторюваність, унікальність, випадковість, мінливість.</p> <p>3. Конвергенція природничонаукового і соціально-гуманітарного знання в некласичній науці, еволюція і механізми взаємодії.</p> <p>4. Гуманізація і гуманітаризація сучасного пророздознавства.</p> <p>5. Наукова картина світу в соціально-гуманітарних науках.</p>	<p>1. Гадамер Г.- Г. <i>Истина і метод. Основи філософської герменевтики.</i> К., 2000. С. 7–10.</p>	<p>1. Колінгвуд Р.Дж. <i>Ідея історії.</i> К., 1996. С. 189–197, 204–206, 213–221, 227–245.</p> <p style="text-align: center;">8 год</p>

2 тижд., 2 год	семінар	<p>Соціогуманітарне пізнання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема специфіки соціально-гуманітарних наук у філософії XIX–XX ст. 2. Схожість та відмінність природничих соціогуманітарних наук. 3. Поділ соціально-гуманітарних наук на соціальні та гуманітарні. 	1. Мельник В. П. Філософія. Наука. Техніка: методолого-світоглядний аналіз. Львів, 2010.	
3 тижд., 2 год	лекція	<p>Тема 2. Суб'єкт соціально-гуманітарного пізнання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Індивідуальний суб'єкт, форма його існування. 2. Включеність свідомості суб'єкта, його системи цінностей і інтересів в об'єкт дослідження соціально-гуманітарних наук. 3. Особистісне неявне знання суб'єкта. 4. Індивідуальне і колективне безсвідоме в гуманітарному пізнанні. 5. Колективний суб'єкт, форми його існування. 6. Наукове співтовариство як суб'єкт пізнання. 	1. Колінгвуд Р. Дж. <i>Ідея історії</i> . К., 1996. С. 54–277.	

		<p>7. Комунікативна раціональність.</p> <p>8. Роль традицій, цінностей, взірців інтерпретацій в міжсуб'єктному розумінні і сенсопокладанні.</p>		
4 тижд., 2 год	семінар	<p>Суб'єкт соціально-гуманітарного пізнання</p> <p>1. Місце суб'єкта в об'єкті гуманітарних наук.</p> <p>2. Колективний суб'єкт гуманітарного пізнання.</p> <p>3. Роль традицій, цінностей у міжсуб'єктному розумінні.</p>	<p>1. Гадамер Г.-Г. <i>Истина і метод</i>. Основи філософської герменевтики. Т. 1. К., 2000. С. 217–226.</p> <p>2. Кошарний С. О. Біля джерел філософської герменевтики. К., 1992. С. 49–118.</p>	
5 тижд., 2 год.	лекція	<p>Тема3. Природа цінностей та їх роль в соціально-гуманітарному пізнанні</p> <p>1. І. Кант: діалектика теоретичного і практичного розуму.</p> <p>2. Методологічні функції регулятивних принципів в науці.</p> <p>3. Явні та неявні ціннісні передумови як наслідки комунікативності соціально-гуманітарної</p>	<p>1. Дільтей В. Виникнення герменевтики / пер. з нім. Я. Стратія, С. Кошарного. <i>Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія</i>. Київ: Ваклер, 1996. С. 31–60.</p> <p>2. Кошарний С. О. Біля джерел філософської герменевтики. К., 1992.</p>	<p>1. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. К., 2018. С. 333–445. 12 год</p>

		<p>науки.</p> <p>4. Оціночні судження в науці та необхідність “ціннісної нейтральності” в соціальному дослідженні.</p> <p>5. Роль наукової картини світу, стилю наукового пізнання, уявлень здорового глузду в процесі дослідження в соціально-гуманітарних науках.</p> <p>6. Позанаукові критерії: принцип краси і простоти в соціально-гуманітарному пізнанні.</p>		
6 тижд., 2 год	семінар	<p>Природа цінностей та їх роль в соціально-гуманітарному пізнанні</p> <p>1. Місце суб’єкта в об’єкті гуманітарних наук.</p> <p>2. Колективний суб’єкт гуманітарного знання.</p> <p>3. Роль традицій, цінностей в між суб’єктному розумінні.</p>	1. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. К., 2018. С. 52–165.	
7 тижд., 2 год	лекція	<p>Тема 4. Життя як категорія наук про суспільство і культуру</p> <p>1. Соціальнокультурний і гуманітарний зміст поняття життя (А.Бергсон, В. Дільтей,</p>	1. Мельник В. Цивілізаційні запити та феномен науки. Львів, 2022. С. 239–273.	<p>1. Мельник В. Цивілізаційні запити та феномен науки. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. С. 291–345.</p> <p>2. Терлецький В. Історіографія в історії</p>

		<p>філософська антропологія).</p> <p>2. Пізнання і “переживання” життя – основний зміст художніх творів.</p> <p>3. Історія – одна з форм прояву життя, об’єктивація життя в часі, ціле яке ніколи не завершується (Зіммель, Шпенглер, Гуссерль).</p>		<p>філософії: німецький контекст і досвід. <i>Sententiae</i>. 2022. № 41(3). С. 56–74.</p> <p><i>10 год.</i></p>
8 тижд., 2 год	семінар	<p>Життя як категорія наук про суспільство і культуру</p> <p>1. Соціокультурний зміст понять життя.</p> <p>2. Пізнання і переживання життя.</p> <p>3. Історія як форма прояву життя.</p>	Фромм Е. Мати чи бути / пер. з нім. О. Михайлова та А. Буряк. Київ, 2010. 222 с.	
9 тижд., 2 год	лекція	<p>Тема 5. Пояснення, розуміння, інтерпретація в соціальних і гуманітарних науках</p> <p>1. Пояснення і розуміння як наслідок комунікативності науки.</p> <p>2. Природа і типи пояснень.</p> <p>3. Розуміння в гуманітарних науках, специфіка розуміння.</p>	Гірц К. Інтерпретація культур / пер. з англ. Н. Комарової. Київ, 2001. 542 с.	

		<p>4. Герменевтика наука про розуміння і інтерпретацію тексту.</p> <p>5. Текст як особлива реальність і “одиниця” методологічного і семантичного аналізу соціально-гуманітарного знання, особливості інтерпретації.</p>		
10 тижд., 2 год	семінар	<p>Пояснення, розуміння, інтерпретація в соціальних і гуманітарних науках</p> <p>1. Природа і типи пояснень.</p> <p>2. Розуміння в гуманітарних науках.</p> <p>3. Специфіка тексту та інтерпретації в соціально-гуманітарному знанні.</p>	<p>Лук'янець В. С., Кравченко О. М., Озадовська Л. В. Сучасний науковий дискурс: оновлення методологічної культури. Київ, 2000.</p>	
11 тижд., 2 год	лекція	<p>Тема 6. Проект історії філософії К. Ясперса</p> <p>1. Екзистенційний проект історії філософії К. Ясперса.</p> <p>2. Методологічні настанови: питання про єдність історії філософії, питання про початок та його значення, питання про розвиток і прогрес в історії філософії.</p> <p>3. К. Ясперс про історію</p>	<p>1. Ясперс К. Про сенс історії (фрагменти) / пер. з нім. А. Гордієнка. <i>Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями.</i> Хрестоматія. Київ, 1996. С. 183–210.</p>	

		філософії в її відношенні до сутності філософії.		
12 тижд., 2 год	семінар	Проект історії філософії К. Ясперса 1. Предмет історії філософії. 2. Основний феномен історії історії філософії. 3. Самосвідомість історії філософії.	1. Jaspers K. Weltgeschichte der Philosophie Einleitung München, 2013. 190 S.	1. Йосипенко С. Дослідження історіографії філософії у франкомовній філософії. <i>Sententiae</i> . 2022. № 41(3). С. 26–42. 2. Менжулін В. Актуальні практики і дискусії в сучасній англomовній історіографії філософії. <i>Sententiae</i> . 2022. № 41(3). С. 43–55. <i>12 год.</i>
13 тижд., 2 год	лекція	Тема 7 Історія філософії як діалог 1. Філософія як діалог про буття, деструкція історії філософії. 2. Герменевтика як діалог з традицією. 3. Історичність інтерпретатора. 4. Традиція як спосіб розуміння сучасності. 5. Проблема діалогу в філософії.	1. Татаркевич В. Історія шести понять. Мистецтво. Прекрасне. Форма. Творчість. Відтворництво. Естетичне переживання / пер. з польс. Б. Домбровського. Київ, 2001. 368 с.	1. Гадамер Г.-Г. <i>Істина і метод. Основи філософської герменевтики</i> . Т. 1. К., 2000. С. 150–226. <i>12 год</i>
14 тижд., 2 год	семінар	Історія філософії як діалог 1. Герменевтика як діалог з традицією. 2. Традиція як спосіб розуміння сучасності.	1. Гадамер Г.-Г. Істина в гуманітарних науках. <i>Гадамер Г.-Г. Істина і метод</i> . Герменевтика II. Т. 2 К., 2000. С. 38–43. 2. Гадамер Г.-Г. Межі	

		3. Проблема діалогу у філософії.	мови. Гадамер Г.-Г. <i>Герменевтика і поетика</i> . К., 2001. С. 176–187.	
15 тижд., 2 год	лекція	Тема 8 Історія філософії та деконструкція 1. Проблема тексту. 2. Інтерпретивні стратегії деконструкції. 3. Термінологічні стратегії (деконструкція понять, лінгвістико-компаративістський аналіз, негативна дистинкція, виявлення осмновних понять, аналіз уникнення понять).	Lawlor L. Jacques Derrida. <i>The Stanford Encyclopedia of Philosophy</i> (Summer 2023 Edition) / Edward N. Zalta & Uri Nodelman (eds.).	1. Ільїна А. Традиція і свобода в деконструкційній “філософії філософії”. <i>Sententiae</i> . 2022. № 41(3). С. 6–25. 2. Aylesworth G. Postmodernism. <i>The Stanford Encyclopedia of Philosophy</i> (Spring 2015 Edition) /Edward N. Zalta (ed.). <i>4год.</i>
16 тижд., 2 год	семінар	Історія філософії та деконструкція 1. Деконструкція і герменевтика. 2. Деструкція як археологія і генеалогія питання про буття. 3. Смысл і структура. 4. Свідомість і безсвідоме.	1. Гадамер Г.-Г. Мистецтво і наслідування. <i>Герменевтика і поетика</i> . К., 2001. С. 16–27.	